

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS:

Belső farkas-utca 78. sz. alatt gr. BÁNFFI-ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt.
 Ára évenként 3 ft. o. é. Hirdetési ár: négyhasábos sorért elsőszor 7 kr., másodsor 6 kr., harmadsor 5 krajczár o. é. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.
 A „nyitány”-i cikkek sora után 20 kr. előleges beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középútra, STEIN J. könyvkereskedése.

A negyedik nemzetiség.

III.

(D) A leopoldi oklevél 5-dik pontja, valamint az 1791-i XV-dik s azt követő, s kiválság a XX-dik törvényczikk értelmében, az országos ugynevezett cardinalis hivatalokra való választás a három nemzet fiából oly móddal történt, hogy a négy bevett valásból minden hivatali állomásra hármat candidált az országgyűlés, és ebből a király egyet megerősített.

A választás tehát egyenesen a valláshoz volt kötve; a választóktól csak annyi kívántatott a XX-dik cikk értelmében, hogy a honfiak közül (tehát nem nemzetiségek szerint) válasszanak, s a király jogául volt fenhagyva ugyan e cikkben, hogy a nemzetiségekre is tekintettel legyen.

Már most, hogy ezen nemzetiségi fogalom alatt tulajdonképp nem született nemzetiségi, hanem területi fogalom volt érte, egy a gyakorlatban, mint a közvéleményben, azt világosan lehet érteni ezen kérdésünkből: Elhitte volna valaha a székely nemzet, hogy azon gubernialis tanácsos az ő nemzetiségi illetőségeül van megerősítve, a ki székely eredetű lehetett, de a fundus regiuson, vagy a vármegyéken birtokolt? Elhitte volna a magyar, hogy az ő jogát képviseli az, ki a fundus regiuson birtokol, s itt tanácsos lesz, s nem inkább tartá magának egyik s másik oly tanácsost, a ki megyei birtokos, s illetősége nézve román volt? S vajon a szász ki-elégítve látta volna nemzetiségi illetőségét, ha Marosvásárhelyt, Tordán s Dézsén birtokló, s a királyfölddel semmi birtokviszonyban nem álló szászokat választanak vala a kormányzókhoz?

Vessen kiki tisztán számot felfogásával, s lehetne meg nem győződnie, hogy itt a nemzetiség nevezete alatt a terület volt érte, melyen minden főnemzetiség egy politikai nemzetiséget képezett; így a fundus regiuson minden jogosult lakó értetett a szász natio név alatt, s a magyar földön szintén minden jogosult lakó a magyar natio alatt, s az indigenált franczia, angol vagy német azon terület jogait éppen úgy birta, mint más ott lakók, habár csak francziánul, angolul vagy németül beszélt s más nyelvet nem tudott.

Nem kell tehát az embernek nemzetiségileg magyarnak vagy szásznak lennie a végett, hogy azon jogot élvezhesse, a mi a törvényben a magyar vagy szász natio joga gyanánt említették; mert az országos jogok a területi jogokon alapultak, s a natio fogalma mindig ezen terület fogalmát fejezi ki.

A románok csakis politikailag és nem nemzetiségileg vannak sértve azért, hogy habár ők ez országnak a székelyekkel legrégibb lakói, még a királyföld is nem róluk, hanem a szászokról nevezte, s ezen területek politikai nemzetiségeibe mint egy besoroztattak; ezért ők nemzetiségüket szabadon fejthetik, s az ország jogait hasonlólag élvezhetik a többiekkel. A románok állását, a mint az a separatión után alakult (mert a magyar királyok alatt nem volt divatban itt a külön natiók fogalma) leginkább jellemzi az 1744-dik 6-dik törvényczikk: ezen tétele, melyben a görög nemzetét mondja: „(quorum conditio ea est quae reliquorum patriae civium, et qui eidem nationi e tribus receptis, systema huius principatus constituentibus, ubi per adoptionem bonorum sedem fixerunt, hoc ipso absque quartae nationalitatis erectione adnumerati sunt.”

E szerint tehát világosan látható, hogy a román, habár hitét és nyelvének megtartá (kivéve a nem-egyesült hitet, mit a vallásos fanatismus üldözött), mihielyt nemességet kapott vagy lelkész lett, ugyanazon joggal birt, a melylyel a magyar vagy székely nemes és lelkész; tehát a nemzetiség nem tett semmi különbséget, ellenben a mi az oláhokat sértette az volt, hogy azon területen, melyen ő a más nemzettel egyenlő jogot gyakorolt, miért adnumeraltatott ő a más nemzetiséghez, s miért nem hagyatott az ily területnek régi általános nevezete sértetlenül? Ezen a románokat méltán sértő visszaélés azonban

csak is a nemzeti fejedelmek alatt jött be a törvényes stílusba, mert a királyok alatt az erdélyi vármegyék mindig az erdélyi vajdaság, és a szászok föld „peculium fisci”, „királyföld” név alatt jöttek elé. És ezen nemzetiséget sértő elnevezés annál oknékülbb volt, mert sem vármegyének, sem a szászok földön nem volt egyik népnek is tétleg különböző joga a románétól. A román nemes éppen úgy insurgált, éppen úgy viselt hivatalt, éppen úgy választott követet, éppen úgy birtokolhatott, mint a magyar nemes, és a román paraszt éppen úgy ki volt zárva mint a magyar paraszt; hasonlóképpen a királyföld már az ő donatio értelmében éppen úgy volt a románoké, bessenyöké, mint a szászoké. Miért nevezte tehát a vármegyéket, miért a királyföldet egyes nemzetiségek neve után, midőn ez a magyarnak és szásznak semmi külön jogot nem adott a román felett, ha ahoz hasonló conditioval birt? Ezen analogiát talán a székelyföld ily elnevezéséből vették; de ott más-kint állott e kérdés, a székelyföldön nem lehetett birtokos senki más, mint a született székely, s ezen intézményt Árpád alatti kötés biztosította, és így ezen föld csak is ezen nemzeté volt, a mi a többi területen nem állott.

Ezzel talán világosan bemutattuk, hogy itt a natiók fogalma alatt az illető területek fogalma értetett, és a székelyföld kivételével egyebütt a szó valódi értelmében vehető nemzeti jog nem létezett.

Mig Erdély külön volt szakadva; mig itt a kásztrendszer minden területet külön érdekre szakított, mely miatt mindenik területnek féltékenyül kelle őrzenie kiváltságait; mig itt a székelyföldön mindenki egyenlően nemes, a királyföldön mindenki egyenlően polgár, ellenben a vármegyéken nemes, ármlista, polgár és paraszt létezett külön mérvű jogosultsággal s jogtalansággal: addig a három nemzet nevével nevezett, három külön jogalapon álló terület fogalma érthető volt; ugy érthető azon féltékenység is, melyet éppen a fenemlített 1744-dik 6-dik törvényczikk a negyedik nemzetiség irányában kifejez, minthogy a román parasztság nagyobb létszámot tett, mint a magyar; de miután a jogegyenlőség eszméje kimondatott, valamint az egyéni, ugy a tartományi kiváltságok is képtelenségekké váltak, s ennél fogva a három nemzetiség régi s következtetlennül felhasznált értelme is tökéletesen összeesett. Folytatni fogjuk e kérdés körüli észleleteinket.

Húsztedse, martius 1.

A székely kivándorlásról. II.

Tegnapai vázlatomhoz ama pótlékkal tartoznám, hogy véleményezzek a baj ellen hozandó segítség iránt is. Megkísértem:

Van székelyföldieinknek, a nép nyelvén suly nak nagyon találólag nevezett, saját keblén rágódó fenéje. A keritők. Ezek üldöztetése és fenytése a legelső segítség. Bocsanatot kérek, hogy ez az indítványozó ns. gróf figyelmét kikerülve, meztelenül feltárom. Ha már a szomszéd országoknak cselédekkel, munkásokkal, néha saját érdekükben is kedveskedünk; bizassék azok válogatása és ügyeik elintézése a községi legmegbízhatóbb jellemű egyénekre: lelkészekre, és a nép bizalmából kifolyó hatóságokra. Semmi esetben ne engedjessék, ne titessék meg egyeseknek, nemzetünk testével aljas kalmárságot tűzni. Minő egyeseket mi is személyesen s névszerint magunk is ismerünk; s olykor fel voltak mutatva e lapok hasábjain is. Még az állomásukon gyülekezéstik tanyáira is csak erkölcsileg biztosított nyújtó vállalkozók helyheztesse nek be fogadásokul, kormányhatóságilag. Ily vállalat érdekét emelné az olcsóság, tisztaság, rend, emberséges bánásmód, mely esetben nem volna mit tartani konokabb vállalkozók versenyzésétől. Így egy részt a kitörlés csökkentenék; másrészt a helyt élők tisztességes életmódja biztosíthatnák.

De hozzá teszem még, hogy a m. kormány megkérendő lenne, miszerint az idegen földön élő alattvalóikra fölfelügyelet a nép gyökereiből eredt, okult, jelleme hazafiakra bizatnék, kik a sebeket ismerik s bekötni tudják, kik a bűn eszközeit elzárni tudják; főleg, kik állásukat nem életkereseti pontnak, hanem tisztelteméltó szolgáltnak tekintik. Nem fogytunk meg annyira, hogy ilyen egyéniségeket a baze ne teremne.

Ez a másik segítség, mire ujjal mutatok. Hátra van a kérdés, hogy a néptink szaporaságánál fogva mellőzhetlen vándorlást így csak csökkentvén, de nem megszüntethetvén: merre kellene annak irányát terelni?

Mondom, jól figyelembe veendő: hogy Oláhországtól hatalmas munkaerőnk meg nem vonhatjuk; mert az onnét törvényes uton beszármazó jövedelmi forrás elzárásával, salát nemzeti érdekünket kockáztatnók. Vagy éppen a zárlat-tal, tilos utakat hagynánk a rendszegő kiszáradásoknak.

A hazában tehát körülözve, semmi üdvösebb nem volna, mint a saját tapasztalásom szerint is, mind Erdélyben, mind a belsőbb hazában nagyon nehezen munkáltatható alodiatúrákra, a még mindig legszorgalmasabb, legelméletesebb, legjámorabb székely népből munkásokat szállítani; mire oly férfiak, mint az indítványozó mlgs gróf, leghathatósabbban működhetnek. Engedje meg mlgs gróf azt is megjegyznem, miszerint a nem telepíthetőkül minősített egyénekről is ellenkezőt állítsak. Természetesen előre áldozatul, vagy éppen nyerélyre is történő befektetésekkel. Például: a gyári munkarend s társadai szervezetnek a mezőgazdaságra behozatalával.

Másrészt, megbocsásson a mlgs gróf eltérő nézetemért: „A székely havasoknak más a rendeltetése mint az irtatás, és megint sovány kenyérre bételepitgetés.” Gazdag jövedelmi forrásai azok fajunk nagyjainak, kicsinyeinek, s ezután még inkább kell tenniük, ha bennük nem amerianizálunk. Meg vagyok győződve, hogy bővebb bizonyításom nem szükséges. Mindjárt eszébe villan az, minden székely hazafiának.

Hanem mély tisztelettel aláírom, a szellemi téren gyakoribb képző-intézetek szervezésére tett indítványt. Eddigi csekély ellátatásunk mellett is, a széles magyar hazának nincs zuga, hol szegény származású székelyek szorgalom, tanulmány, becsületesség után, tisztességes polgári, birtokos, hivatalbeli állomásokat ne foglalnának. A szellemi műveltség eresztő szárnyára és képesíti életrevalóságra a székelyt.

Mi a csángó magyarságot Moldvában, Bukovinában illeti, ez jobban megtartotta nemzeti jellemét, mint sok, a benhazai viszonyok folytán idegen vérell kevert s reánk nézve hosszú időre elvesztett család. Pedig azok nyögnek valódi elnyomatásban, a rájuk tuszakolt, idegen lelki lélekseik által. Kiket egy időben szinte jellemeztem. Bizony, ki kellett onnét takarodni a magyar, legalább kath. papoknak. A pár évtized előtt magyar szerzetből számos tagból állott Missio, ma egyetlen egy egyénre szorítkozik. De külföldtessük meg a csángó fajt a bevándorló székelyektől. Amaz falukra telepedett, mezei munkás nép; egészen magának, saját szerű életet élve; mig a bevándorló székelység, kiválság a városok népességét gyarapítja. Még az időszerű mezei munkára bejárók is, mindig valamely város-hoz tartanak, s jó, rossz szerével ott költik el szerzeményeiket. Értekezestünk tárgya kiválság az utóbbiak. Derítsük fel tehát azt is, mennyire vannak ezek lelkiekben ellátva. Bizonyosan elismerést érdemel Koós és Czelder lelkész urak lelkiülete és buzgalma. De meg kell gondolni, hogy az első, már saját egyházmegyéjében, számos hívei között az oláh fővárosban eléggé el van foglalva, s mit azonban eddig is tett, az megfeszített munkásságának eredménye. Cz. ur hévvel fogott működéséhez; de ugy hiszem, a már eddig szerzett hatáskör ezentul minden munkásságát igénybe veendi. Egy, két, három város nem egész Oláhország; s éppen a fő, vagy jobban mondva, a nagyobb központok esnek távol az említett férfiak hatáskörétől. A megkezdett látogatási járatokra meg nem lesz — mai körülményekben — elegendő a nervus rerum gerendarum. És az, ha folytatattik is, mindig csak palliativum marad. Véleményem tehát az, hogy a főpontokra szerényebb igényű lelkészek helyeztetnének el; kiknek istápolására — tudtom szerint — a hajlam most is meg van a leendő híveknek.

Igy helyben leendvén az erkölcs-fentartási intézmény, sikerre nézt is több biztosítékunk leend. Mintán az oláh kormány újabb időben hajlandónak mutatkozott a kegyeleti, bár idegen intézmények előmozdítására, remélhető, hogy e gyarapodásnak is legalább helyiségek átengedése által tért nyitand.

Ezen esetben állithatom, hogy a hazából kevés áldozat fog igényeltetni e mindennek felett szükséges intézmények fentartására, s a meglendült ügy lassankint díszletre jutand.

Ohajtam ezen egyéni nézeteimet közleni, hogy a számdoklolt javítások előmozdításához magam is járulhassak; több jó akarattal, mint gyakorlattal; de mindenesetre, számdokosan szerzett tapasztalattal.

Dr. Oroszhegyi Jósá.

Küszködés, mart. 3.

Egyik magyar orvosi lapban eladtam a hazánkhoz legközelebb levő Fekete-tengerbeni fürdő körülményeit, s több lapban ígéretet tettem, hogy kik földieim közül következzen nyárszakra azt Küszködés élvezni kívánják, könnyebbésgükre minden lehetőséget megteendek.

Most az előintézkedésre néz tudatodtam, hogy a küszködés rév-üölben egy három árcoczu vitorlás hajó zátonyra fenekelvén; minán ez oly erősen áll, hogy az angol hadi hajók többszöri bombázásaival dacolt, s tulajdonosa Dr. L. a célra átengedni szándékozik: tengeri fürdőcsarnokká szándékoznak felszerelni, melynek kétfelű, külön öltözködő butykák lesznek, mind nők, mind férfiak számára. A közlekedés csónakokon történendik, s a csarnokban különféle üdítők s csemegék lesznek készletben.

Bérmntesen küldendő kívánalmak hozzám intézendők.
Dr. Oroszhegyi Jósá.

Az ideiglenes megyebizottmányok.

Kolozsmegye. Kolozsvár márt. 24-dikén. (Előleges közlés.) A bizottmányi tagok s népes hallgatóság begyűlvén, a jegyzőkönyvet olvasta id. főjegyző, mely kevés módosítással elfogadtatik. Ekkor Azonban Hoszsú József azon észrevételt teszi, miképp tegnapi napon a románok részéről az 1861-ki bizottmányoknak azon előnye is kiemeltetett, hogy a jegyzőkönyv román nyelven is vitetni elhatározottat, kívánja, hogy ezen határozat jövőre is érvényben tartassék. Az adminisztrator ur kijelenti, hogy a román szónoklatban, mint a melyet teljes alaposággal nem ért, ezen kívánság figyelmét kikértülte, azonban, ha a bizottmány mindkét nyelv használatát határozza, az mlgának az nincs ellenére, ő magát köteles volt az 1847-i e tárgyban hozott törvényhez tartani. Erre Moga Demeter kormányzati hivatalnok meglehetősen nyersséggel ajánla adminisztrator urnak, hogy a román nyelvet tanulja meg, ki hideg vért nem veszve nyilvánítá, hogy arra törekszik. Moga ur egy heves szónoklatot kezdett, melyben kifejezi, hogy az ország egyik végétől a másikig az a közvélemény, hogy a magyarok elnyomták a románokat. E kezdet a bizottmányban némi izgatottságot idézett fel, igen természetesen, minán legalább is tízenkét év óta a magyarok annyira kívánnak forgatva minden politikai befolyásból, hogy ha akarnák sem tudnák az elnyomás teoriját gyakorolni. B. Józsika kifejező, hogy e nyilatkozat neki szerfölött fáj. Végre csakugyan elcsillapult e kellemetlenség s egyhangulag elhatározottat, hogy a jegyzőkönyv rögtön román nyelven is vitessék, mire egy fiatal román a zöld asztalnál helyet foglal a jegyzőkönyv vitelével megbizva.

Olvastatik a tegnap egyhangulag meghatározott reprezentatio. A felirat szelid hangon s a felség iránti fúti és alattvalói bódolat kifejezésével van szerkesztve, irányja oda megy ki, hogy az 1860-i októberi diploma keletkeztekor hazánkat azon remény lelkesíté, hogy törvényes állapotunk s ős alkotmányunk vissza fog állítani; de fájdalom, hogy az 1861-i bizottmányok szétszórálása után minden intézkedés

arra mutat, hogy az ország nem az ősi alkotmányosságha való visszahelyezés, hanem az osztrák császári tartományok mintája szerinti szervezés felé tereltetik, dacára az 1791-i 6. t. cz. azon határozatának, mely szerint Erdélyt nem más tartományok normájára, hanem saját alkotmánya szerint kormányozzák, s dacára az október 20-ik diploma III. pontja azon tételének, hogy a magyar korona országai előbbi alkotmányaik értelmében fognak kormányoztatni. És dacára annak, hogy ő Felsége októberi diplomája I. pontjában az octroyról lemondott, látszik, hogy az ő Felsége kegyelméből 1861-ben visszaállított királyi táblánk, megyei derék- és főszékeink teljesleg meghiusítottak, helyükbe a Bach rendszer alatt divott mintára főbíróvárszékek, megyei törvényszékek és járásbírószágok állítottak; sőt az ország egy kis szöglete, a királyföld oly költséges főbíróvárszéket kapott octroy után a közös adó rovására, a minőt az ország többi háromakora része bír; e mellett nyilvános pártolásban részesül a szászok azon intentiója, mely Erdélyt régi kapesaiból kiszakítva az osztrák közvetlen tartományok közé sorozni törekszik stb. Felbőzsa tovább a felirat, hogy itt ma is az osztrák törvények uralma tart, a mely miatt beenszültétekből megbizható tisztviselőket s bírókat előállítani nem lehet, s választó jogát a bizottmány felelősségének nyugodt önértékeléssel nem gyakorolhatja; esedezik a bizottmány a törvényes állapotba való visszahelyezésért, kiindulva a közélet alapjainak a meggyének az 1791. XII-ik t. cikkben kiszabott hatáskörbe való visszahelyezéséből, módosítva a jog-egyenlőség által megkívánt azon bizottmányi szerkezettel, mely utóbbi törvényeinkben meg volt állítva s tetleges gyakorlatba is léptetve.

A felirat felolvasása után a románok egy petitiót adtak be, melyben három íven át fejtegetett kívánataik oda mennek ki, miképp ők sem a mostani, sem a régi megyei élettel teljesleg kielégítve nincsenek, ők a megyét népképviselőt utján kívánják előállítani, minthogy azonban ezt csak az országgyűlés intézheti el, esdenek az országgyűlés gyors egybehívásáért; addig tisztelettel fogadják el a tett intézkedéseket.

Minán a felirat egyhangulag volt elfogadva, ezen petitió előkéleg fog a bizottmány felirathoz mellékelve felküldetni.

Délután megint összegyűlt a bizottmány s a délelőtti gyűlésről jegyzőkönyvet megállítá.

E gyűlésről rendes tudósítónk részletes értesítését jövő számunkban.

Marosszék. Vásárhely, márcz. 23-án. Nemes Marosszék id. képviselő bizottmányának mára kitűzött ülése az előbbi tagok jelenlétében h. főkirálybíró báró P. Horváth Albert által egy rövid felhívással megnyitvatván, és abban a múlt évi sept. 25 ki ülése folytatása kimondatván, a következő időközben leérkezett kormányi rendelvek kerültek szőnyegre:

1) A községi majorság pénztárak föllálítása a szász földiek alakjára; mire az id. bizottmány elhatározta, hogy ily pénztárak önálló községi vagyon nem létehen csak is rovatul utján létesíthetvén, erre magát az alkotmányos helyzet helyreállítását illetékesnek és jogosultnak nem tartja.

2) A székelyföldi megváltható tartozások tárgyában, a többi székely batóságokkal nem értekezhetvén, összhangzó törvényes véleményt az alkotmányos viszonyok visszaállítása előtt nem terjeszthet föl.

3) Marosszék havasa kezelésére a kincstártól kölcsönzött összeg visszafizetése iránti

intézkedés az illető havaskezelő bizottmánynak, mint e tárgyban közvetlen érdekeltnek batározottat átadatni.

4) Áthágási ügyek kezelése végett a királybírók vagy dűlők mellé rendelendő segédke kérdése, az egyuttal napirendeu leendő tisztújítással összefüggőleg fog tárgyalatni.

5) Egy öt tagból álló család fentartására szükséges birtok s annak jövedelme meghatározása, a különben is nagyon hiányos hadkiegészítési intézkedésekkel szoros egybefüggésben állván, ezen egész ügyet a törvényes országgyűlés elibe tartozónak határozta.

6) Nemes Belső-Szolnokmegye m. é. sept. 26-ki felirata leküldött korlátnoki leirat ötleteiből az id. bizottm. ny egyhangulag ö. cs. k. ap. Felségéhez egy feliratot b. rozott azon lényeges tartalommal, hogy a trón és nemzet közös érdekeit veszélyeztő ideiglenes megszüntetvén, a hazai alkotmányos intézmények mielőbb léptetessenek újból hatályb., egyszersmind a volt alkotmányos batóságokat általánosán szűlő, és inkább az ideiglenes igazolására célzó vádalkapitalansága tüzetesen fölvetendő; egyuttal a jogfolytonosságot és törvényességet föltételező alkotmányos kormányzati fel kimutatandó levén. Ezen felirat szerkesztésére gróf Toldalagi Mihály, gróf Rhédey István, paniti Nagy József, Illyés István, gróf Toldalagi Viktor, Fülöp Albert és Bothos Kálmán személyében egy bizottmányt nevezett ki az elűők oly meghagyással, hogy munkálatait folyó hó 25-én délelőtti 11 órakor a folytatandó ülésben terjeszse elő.

Holnap folytatása következik.

Egy székely.

Aranyosszék, mart. 23. A felséges kir. kormányzék azon rendeletére, mely ideiglenes képviselő bizottmányok összehívását egész Erdélyben a mai napra tűzte ki; Aranyosszék h. főkirálybíra m. Dindár József ur is egybehívta az ideiglenes bizottmányt. Tagjai a következők: legnagyobb birtokostály képviselői: Foszó Károly, Horváth György, Gál Miklós, Foszó Ferenc és pótló tag Tarsoly Gábor; nagyobb birtokostály képviselői: Zudor Károly, Szentpáli Ignác, Csegei Tamás, Gál Lajos, Gál József, Mara Károly; pótlótagok: Foszó Balázs, Tarka Samu, Csegei Ferenc; községek választott képviselői: Barla Domokos, Miske Imre Simefalvi Miklós, Barta János, Pongrácz Pál, Fekete János, Csép Tamás, Bajka Sándor. Felvezet mezővárosa képviselői: Fülöp Ferenc, Moldován János.

Főkirálybíró helyettes a gyűlésbe minden ünnepélyes meghívás nélkül minán megjelent, a főjegyzővel a bizottmány érdeklő utasításokat felolvastatta, a bizottmányi gyűlést megnyitottnak nyilvánítván, de mielőtt a bizottmányi tagokat számba venni s a jelen nem lehetők helyett másokat kinevezni alkalmá lett volna, egyik képviselő bizottmányi tag M. P. által vélemény- és szövelemzésre kéretett fel; M. P. minán a felolvasott utasításokat végig halgatta, s minán ő felségének alattvalói bódolatát, s a főkirálybíró iránti tiszteletét kifejezte, kinyilatkoztatja, hogy jelen bizottmányunk szervezése nem hazai törvényeink értelmében van, és minán azok egészen háttérbe vannak szorítva, s a mián nyomasztó viszonyaink súlyát már alig bírjuk, a képviselő bizottmányteendője lenne egy már elkészített feliratot tárgyalni, jegyzőkönyv venni, azután kérvén, hogy azt a m. főkirálybíró ur ő felségéhez juttatni szives legyen. Mire a főkirálybíró nyilvánítá, hogy utasítása után nincs hatalmában semminemű felirat tárgyalását megengedni, de azt ő felségéhez juttatni nincs ellenére, s felszólítja a bizottmányt, ha a provisorium mielőbbi megszüntetését ohajja, s halviszonyainkon változ-

TÁRCZA.

AZ

ÉSZAKI FÉNY.

(Folytatás.)

Lázás tusakodása közben oly gyorsan repült az idő, hogy alig vette észre, midőn már Halomvölgy pörkölát kapuján kerékhatnyó apró cigány gyerekek zaja által riasztott fel, kik seregestől rohanták meg az akkor még általában divatozott pörkölát kapukat, ha tisztes rendű utazókat láttak elhajtatni s a kapunyitáért közükbe dobott egy-két krajczárt össze-vissza tépték, karolták egymást.

Lerotta Gábor is a régi idők ez egyetlenség, de csak is önkéntes úti vámját; a cigány gyerekekük össze is marakodtak fölötte, míg néhány nagyobb vézna kamasz látván, hogy a krajczárokat apróbbak elkapdossák, a pénzkereset másik neméhez folyamodott s hányai kezdve a cigány-kereket mindaddig versenyt karikázott Gábor szerkerével kiáltozva, kunyorolva, libegve, míg ez neki is aprópénzt dobott le, hogy lerázza nyakáról.

Midőn a falu piacán haladt el Gábor, Rinald vendégfogadója körül népsokaságot pillant meg. Nagy újdón szanaszolás látszott a vendégő kapuja előtt s azon belül félig rakott, éppen épülőfélben levő kökért. A vendégő kapujában Zováthy Rinald és mögötte sötét tekintettel Spott állott, ez utóbbinak vállán kétesöví fegyver.

— Kivánsam mindig kimélni kendteket és így élnek vissza jószágommal! hallszék Rinald hangja.

— Kimélt a mig kimélt, de eleget nyugott azután, hallszék a nép közül egy ingerült, merész és durva hang.

— Pista fogd be a szadat, nem fogadtak falu prókatorának — szolt az előbbihez egy koros paraszt nő, ki anyja lehetett.

— Megálljon Kardos, nagy zajongás van, mi történik ott — szolt Gábor — s gyorsan kibontá bört úti tokjából jó markolatu kardját, hogy szükség esetében készen találja és megoldozó egyszersmind biztos kétesöví puskájának boríték szíjait. Várjon meg itt — folytatta Gábor, miáltal szekeréből leugrott — és senkit a szekerhez ne bocsásson, a ki erőszakot akarنا tenni, ott a kard s a puská.

— Hallgassák meg Zováthy ur szavát — kiálta élénk heves hangon Spott.

— Eleget hallgattunk, midőn behajtaták marháinkat, tirinaléformot (triduale forum) tiltettek reánk, vérbeköpiülték pásztorkodó fiainkat, jó, hogy végre a falu nevében szólatunk.

— Illek-e egy arasz földért lázzadást ütni? — szolt Rinald.

— Engedelmet uram, a falu sajátját védelmeznünk kell falubírsága alatt. Nem tehetünk róla. Rajta falusiak, hányjátok be a sáncokat — szolt a falubíró.

— Méréjk ki kendtek az ország utat, kilencez ői szélesség van tulsó oldalától sánczomig, holott hat ői a törvényes. Mi jogon háborítják sajátomat. Te Barna Pista! menydörgös teremtette gaz embere, oda ne vesd asódat.

— Hejh rá munkára, kiálta több hang s rémitő moraj keletkezett.

Rinald menydörögve kiállott háta mögött álló apródjához.

— Add ide a fegyvert. A ki birtokomat érinti, lövöm föbe! Ezzel a bösz harag sápadt elhatározásával areához fogta a puská agyát.

— Ne bántsa őket az egekire! hallszék egy nyers esengő hang. Gábor lépett a nép közé. Helyet atyafiak — kiálta újból — az

ördögbe, soha se láttam így elállva egy vendégő kapuját.

Az eleven mozgású csinos fiatal ember közbejött, magára vonta egy percig a nép figyelmét.

— Harkó Demeter uram! — szolt újból Gábor a falubíróhoz — kit szerencsére ismert, kegyelmed vezeteti ezt a nagy bolondságot? Fia iskolatársam és jó barátom volt, becsültes gyerek; megsegényülne szegény Perkő, ha hallaná atyja mit cselekszik. Mi felett veszekednek kendtek, hogy kinébb jött e sánc az országtól felé, hisz nézzenek a szomszéd telkek vonalára s még akkor sem volna igazuk, ha az országtól a falu volna. De hát miért aytokznak kendtek az ország dolgába, kitől vettek ily bolond tanácsot? Ha az országtól foglalt Zováthy bátyám, eligazítja majd az országgal; de biz itt édes atyámfiai ama sánczól jól megférhetnek a jövők a menők. Nem jó kikötni igazságtalan ügyben, csak rossz hírok terjed el a világon. A mi órát itt vagy százan elvesztegetnek, a miálatt otthon dolgozhatnak, többet ér az idő, mint ez az egész sáncz. Ha jót akarnak tenni a faluval, ne rántsanak pórt a nyákára. És mit nyerne az erőszakkal, midőn a tulajdonosnak joga van lelőni azt, a ki birtokán erőszakot teszen? Mi haszna lesz az országot támogatni egy arasznyi sánczban annak, a kit e miatt egy ölnyi földverembe bemennek? Ha követelések igaz, forduljanak a törvényhez és az betölteti e sánczot, ha pedig nem igaz, hiában tesz erőszakot egész falu, mert ha ma betölti e sánczot, holnap a törvény csak kiásatja, s ha mégis rendetlenkednek, ide száll a falura a mennyi katoná csak kell a rend fentartására. Már pedig édes atyafiak, jobb ha csak magok élők föl kenyerőket, mintha executor katonákkal kell azt megosztaniok! Alázatos szolgálja kedves Rinald bácsi! Nem is köszönhettem eddig! Ne haragudjék e jámbor emberekre. Valaki rossz tanácsotól félrevezette őket. Nó

rajta! legyen béke Halomvölgyen! Nó s édes halomvölgyi atyafiak? Mit akarnak építeni e sáncz helyére, ha azt csakugyan asóval és kapával elfoglalhatnák? Talán egy jó népiszkolat. A végett jó szóra is helyet ingyen Rinald bátyám! amde biz e sáncz helyére egy libaketrez sem fér el. Mit bolondoskodnak tehát kendtek? Ha az én zováthfalvi falus feleim meglátnák e nagy izgásgaságot, örvendenének, hogy ott lagnak és nem Halomvölgyen. Menjenek el barátim haza és lássanak dolgukhoz. Elég föld marad a világon arra, hogy mindnyájunk egy esüdes sirt találjunk benne. Ne foglaljuk el másót a birtokot, s ne keserítsük meg egymásnak ezt a rövid életet.

— Igazat mond az urfi! Menjünk haza. Álljon boszut az Isten! hallszék a nép szava s egyesek kezdetek elvonulni a helyszínről.

— Jó emberek kendtek, valaki felizgatta, de rossz ember volt a ki azt tette. Menjenek, menjenek barátim, az ember nem kutyra, hogy egymással marakodjék. És az Isten nem farkasokat akart teremteni a maga szent képre!

— Igaz! helyes! menjünk haza! Mi békét hagyunk, de nekünk is hagyjon békét az a vörös szakálu zsidó, mert az ette meg békességünket s nyugalmunkat — mondá egy nyers barna fiatal, Spotra mutvatva.

— Tiszteljük egymás tulajdonát és szent a békesség — szolt Rinald.

A nép lecsöndesedve eloszlott s egy szomorító izgalomnak ez egyszer vége szakadt ugyan, de a tömeg magaviselétéből s kétes arezáról lehetett látni, hogy Rinald vagyonosodása háttérben a népek mily tötet gyűlölete emelkedik. Szép a rend, és kell szigor; de itt kétségtelenül lehetett sejtetni, hogy a szigor tul volt hajtva s a nép mind inkább kezdé vesztetni el a törvényesség és rend iránt megszkot s ösztönszerítvé vált fegyelmet és kegyeletet.

(Folytatjuk.)

atni kíván, azon egyetlen utat látja arra, hogy ha a képvis. bizottság a kormány által kijelölt tárgyaláshoz fog, s így a kormányt magát érintkezésbe tenni siet; de az ideiglenes képvis. bizottság egyhangulag oda nyilatkozott, hogy miután sérelmeit tartalmazó felirat tárgyalásától is eltiltva van, honi törvényeink megszegésével oly módon tárgyalásához a gyűlés magát mint bizottsányi illetékeltelen tartja, s csak mint magán egyének, ha tárgyalnak. A főkirálybíró miután a gyűlést újból felszólította, ez volna e egyhangu akaratja? miután arról meggyőződött, a gyűlést elbocsátotta.

Egy bizottsányi p. tag.

Udvarhelyszék, martius 23. Az 1861. december 12-én kiadott korlátozó utasítás értelmében még az elenyészett 1862-ik esztendőben megválasztott ideiglenes bizottsányi tagok e mai napon tarták első gyűlésüket.

Ideiglenes főkirálybírói helyettes Lukács Gusztáv ur ugyanis távra utján Brassóba s onnan ide küldött felsőbb rendelet következtében mai napra a bizottsányi tagokat összehívta. A bizottsányi tagok az összehívó levélben kitűzött időre pontosan mind meg is jelentek, a pótló tagokkal együtt, mint kik a „Korunk” minden tekintetben hű és bizalmas, következképpén igen jól értesült szokott rendes levelezője szerint „ad eventum” előre megírvattak volt.

Bogyulván a tagok a szék középületének nagy terében, a főkirálybírói helyettes ur csak hamar megjelent, mondják, hogy küldöttség ment utána, de én ezt nem tudom, mivel küldöttség kinevezése végett indítvány a gyűlést egy tagja által is nyilvánosan nem tétetett.

Megjelenvén a főkirálybírói helyettes ur legelőbb is a tagok névsorát olvastatta az ideiglenesen helyettesített főjegyző által fel, s ennek végeztével egy gyönyörűen készült s a helyzetet híven esetelő s a felsőbb rendeletek szellemében hangzó beszédet olvasott fel!!

A teremben mély csend uralkodott, bárha a kíváncsi hallgatóság által a mellék tiszti szoba is zsúfolásig tele volt; e pillanat nagyszerű és ünneplés volt!!

A főkirálybírói helyettes ur azonban e csendességet megtörte, a helyettes főjegyzői olvasás által, melyet az anyaság jelen kormányának, közbiztonsági és egészség stb. ügyében tartott. Sokat ballottunk belőle, s megtudtuk azt is, hogy oly kihágások történtek a szék területén, melyek fékezhetésért a tisztség rögtön ítélőbíráskodást volt kénytelen folyamodni.

A főkirálybírói helyettes ur ezen előterjesztés után köztisztviseltek élő ideiglenes volt főkirálybíróknak mlgs. vargasi Dániel Gábor urhoz küldött azon kormányzati rendeletet olvastatta fel, melyben ő mlgtának az újonnan kinevezett administrator urnak leendő hivatalos átadás rendeltet meg, melyet követett ideiglenes főkirálybírói helyettes Lukács Gusztáv ur ideiglenes kinevezéséről rendelet felolvasatása.

Ezen rendeletek felolvasása után a kir. kormányzati az azon rendeletet olvastattat fel, mely mellett a belsőszolnoki leirat másolata ide is megküldetett, s egyuttal felolvasott maga a királyi leirat is.

A gyűlés tagjai között még mind a legnagyobb csend uralkodott; azonban ezen csendesség csak hamar felzavartatott, mert széknak köztisztviseltek álló tagja idősb gróf Bethlen János felállott és nézeteit az eddigelő felolvasott kormányzati rendeletekre és említett királyi leiratra nézve alkotmányos törvényeink szellemében ugyan, de a mostani nehéz körülményeket is tekintetbe véve, tüzetesen elősorolta, s egyuttal, főleg saját beszédét azon igen következetes tétellel is erősítvén, miszerint a szolnoki felterjesztésre adott királyi leirat leginkább a végett közöltetett székünk ideiglenes bizottsányával, hogy ennek alapján székünk is a maga sérelmeit és óhaját egy feliratban a királyi trón számolyához juttathassa, egy feliratot indítványozott.

Ezen előterjesztést, mely az 1791-ik évbéli 12-ik art. és az 1861. dec. 12-i utasítás 18-ik §-sa értelmében történt, jeles beszédek által pártolták Horváth János és Ugron Lázár székünk tehetőségei is, nemcsak, hanem pártolták azt minden jelen volt bizottsányi tagok.

A főkirálybírói helyettes ur a beszédek meghallgatván, miután főleg a főkirálybíró helyettesi kinevezés és az idézett utasítás értelmében választott bizottsányi illetékesége tárgyában indítványozott jegyzőkönyvi nyilatkozatokat tulérőseknek képzelte, rögtön a főkirálybírói utasításokat olvastatta fel; azonban miután maga az indítványozó által a képzelt terhes kitételek módosítottak, beleegyezett a felirat rögtön tárgyalásába annyival is inkább, mivel az nem mint magán vagy külön indítvány, hanem a szolnoki leirat tárgyalása folytán merült fel.

Gróf Bethlen János tisztelt tagtársunk ezen elöki beleegyezés folytán rögtön fel is olvasta a felirat szövegét, a mi igen csekély, s éppen az ideiglenes tiszti személyzet által kívánt módosítással, csaknem egyhangulag elfogadtatott.

Igen „csak nem”, mivel a felirat szövege felolvasása és elfogadása után akadtott csak egy egyén, ki a felirat stílusátelenségeért szót emelt, azonban ez is miután látta, hogy tisztségviselő társai sem pártolják, s főleg miután az ideiglenes főkirálybírói helyettes ur is kénytelen volt kinyilatkoztatni, hogy az indítványozott feliratot az utasítás értelme szerint nem gátolhatja, felirat ellen jelentett jegyzőkönyvi óvásait visszavette.

S így az általános megegyezés útján megállított és elfogadott felirat jegyzőkönyvre vétetvén, szokott módon felterjesztendőnek elölükleg is kimondatott.

Ezen kormányzati rendeletek és királyi leirat felolvasása és illetőleg tárgyalása után még több a székét illető kormányzati rendeletek olvastattak fel és vétettek tanácskozás alá; azonban ezek közül egy sem birt azon fontossággal, mint az 1861-ki esztendő december 12-én kelt utasítás 69-dik §-a, de itt is az ideiglenes bizottsányi felállítását, s mint országgyűlés elé tartozható tárgyat azt egyenesen oda határozta végelhatározás végett terjesztendőnek.

A felirat maga nem hosszú, azonban abban minden törvényes és korszerű kívánatunk szabatosan és ildomosan ki van fejezve, szövegét meg fogom küldeni a t. szerkesztőségnek.

A főkirálybírói helyettes ur meg kell azt vallani, ez alkalommal sok ügyességet tanusított, de mindent is megkísértett, hogy a felirati pártot kisebbbbség hagyja; sőt más kisebb fontosságú tárgyakban is a szavazásra támaszkodott, de mindig csak ideiglenes tisztségviselővel maradt, mivel a többi bizottsányi tagok mindig egy véleményen voltak.

A gyűlés holnap folytatást fog, miről a közlebbi alkalommal újabb értesíteni fogom e lapolvasóit.

Belső-Szolnok megye. (Előleges közlés.) Az tilés 23-án 10 órakor nyílt meg. Gróf Teleki Domokos a tagok szabványtelekora felszólítja az administrator, van-e oly rendelet, mely a hivatalosoktól a vélemény-szabadságot elveszi. A tisztségviselő nyilatkoznak, hogy vélemény-szabadságukat korlátozva nem érzi. A B-Szolnokhoz intézett leirat tárgyalatván, gr. Teleki Domokos felirattal indítványoz, melyben törvényes álláspont kéresek, honnan a nemzet minden egyenlőséget s sérelmet kiegyenlíthessen. Elfogadtatik. Olvasztatik a tisztek megválasztása iránti rendelet. A többség nem választ, dacára ennek az administrator bizottsányt nevez. A bizottsány román lakosokból s hivatalnokokból nevezetetik ki, a többség óvakodik ez eljárás ellen. Heves vita, s a gyűlés izgatottan oszlik el. — 24-én a gyűlés folytatatik. A jegyzőkönyv olvastatik, melyből gr. Teleki Domokos a hivatalnokok vélemény-szabadságáról indítványának elnöki elfogadása kimaradt. A gróf kívánja a tényt jegyzőkönyvre vétetni. Heves vita lett. D. J. törvénybíró úy emlékezik, hogy miután ő nyilatkozott, hogy ily vélemény eltiltó rendeletet nem vettek, a gróf indítványáról lemondott. Vita után a jegyzőkönyv a gróf T. D. indítványát értelmében kijavították. Ezalatt a kisebbség által a két főbírói és alispányi helyre a választás végrehajtatott, miről a bizottsány jelentést tesz. — Jövő számunkban részletesen.

F. Fehérmegye. (Előleges közlés.) A bizottsányi tilés a legsebb rendben folyt le. A tisztségviselésre a mostani provisorius helyzet nem kedvezvén a főispány bizott meg a substitutor. Főirattal indítványoztak, melyet magyar, román és szász egyenéből álló bizottsány szerkesztett, s melyben a provisorium megszüntetése végett törvényes országgyűlés összehívása kértetik. A felirat egyetlen ellentmondás nélkül elfogadtatott. Közlebből bővebben.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A kolozsvári casino részvényeseihez. A választmány érvényesíteni kívánván azon alapszabályt, mely szerint a casino tagjai kötelesek részvényeiket mielőbb az év elején befizetni, ezenel hivatalosan felszólítatnak az egyet t. tagjai, hogy ilyenmü tartozásaikat mielőbb törlesztien sziveskedjenek. — A választmányának Kolozsvárt 1863 február 9-én tartott üléséből. Gróf Lázár Miklós igazgató; Halmágyi Sándor jegyző.

— Orosz Ferenc, zongora-művész tegnap, folyó hó 25-én d. u. „Hangverseny”-t adott a redoute-teremben. Maga a hangversenyző a következő darabokat játszta: „Grand Concerto” zenekar kísérettel, Chopintól; „Rapsodie hongroise”, Lisztől; és Grand Paraphrase” Rigolette fölött, Lisztől; játéka hibátlan, correct, csak érzés tekintetében hogy hátra némi kívánni valót. Közreműködtek még: Nagy Luiza k. a. és Tóthfalusi, az első szavaltá Vörösmartynak „Jólat” című szép költeményét nagyon csinosan; az utóbbi „Te vagy, te vagy barna kis lány” című népdalt énekelte Simonffy sok érzéssel és szépen. Közönség kevés számmal volt.

— A gazdasági egyetertj a napokban rigorilozni kezdették, mikor is a föld mélyében nevezetes régiséget fedeztek fel. Ez egy nagyobb és kisebb kőkoporsó, melyet sokan még a rómaiak kora előttinek lenni képzelnék. A koporsókat felbontván csontokat, gyöngyöket, apró finom metsetti ékszert kaptak ott. A népség meghallva a felfedezés híre nagy kíváncsisággal sietett a koporsók megbámulására; a tudományos vizsgálat talán felfedezendő azt, hogy ezen koporsó halottjai melyik században élhettek.

— Közlekedésemek tartom nyilvánosság elibe hozni, hogy a mart. 16-án Kolozsvárt a kalota-szent-királyi ev. ref. egyház főszélgelése rendezett hangverseny összes bevétele 371 frt 70 kr, összes kiadás 144 frt 82 kr, tiszta jövedelem 226 frt 88 kr o. é, mely összeget báró Radák István 6 nagysága közbenjárása és nagylelkűsége 300 osztrák értékű forintra egészített ki. Kolozsvárt, március 24-én 1863.

Gyarmathy Miklós, rendező.

— A hernyók mérgeességéről többször történt már említés. A vándorhernyóiról most a bécsi lapok egy eseményt közölnek, mely ovatoság tekintetéből is megérdemli, hogy ne maradjon említetlenül. Egy nyolcz éves gyermek az erdőbe ment madarászni s midőn egy fára felmászott, két vándorhernyó esett rá. Eleinte a gyermek ezt figyelmeire se méltatta, később égetést érzett azon a helyen, hová a hernyó esett volt, s tüstént haza sietett segélykeresés végett. Az orvosi segély azonban meg nem menthető, — a fin néhány óra múlva meghalt. A vándorhernyó nagyobbára a tölgyfákon tartózkodik egy közös fészeken; az est beállva vándorlásra indul, egy csapatvezér vezetésével, innen neve is. Hosszasága 1 1/2 hüvelyk, felül kékes-szürke, alól zöldek-szürke; teste sertés szőrrel van ellátva, mely csillagalaku szemölcsből nő ki.

— A szász nemzeti gyűlés március 19-dikén újabb ülést tartott. A szász ispán alkotmányos megválasztásának kérdése volt kitűzve. Schmidt Konrád a helyettes-ispán az elnökséget Schneider szébeni követnek adta át, nem akarván jelenlétével a tanácskozást generozni. Referens Rannicher representatíot indítványoz O Felségéhez, hogy engedtetik meg a comes választást az 1845 dec. 31-diki kir. rescriptum alapján s utasítása szerint bajtani végre. Sokan pártolják, s Löw azt hiszi, nem is lehet a gyűlésnek egy tagja is, a ki ne pártolja. „Und es gibt doch einen!” mond Macellariu s aztán román nyelven folytatja, hogy ő

épen az indítvány ellen nem szavaz, de a választásnál Szeben előjogát eltörölnönek hiszi, mert az nem összhangzik az idők szellemével, s indítványozza, hogy három egyen candidaltassék, a mi a választási törvény némi könnyen eszközölhető módosítását vonná csak maga után. A szászok nem akarják semmit változtatni. Dr. Tinku és Balomiri szintén a módosítást kívánják. Elnök kimondja, hogy a többség a referens indítványa mellett nyilatkozik, s a románok, mint mindig, kisebbségben maradnak. Macellariu különvéleményt jelent be; Balomiri dötto, s erre a „Hermannstädter Ztg.” csillag alatt boszusan megjegyzi: „Ama jó tanács, illetőleg igazot czikk (Hetzartikel) a „Kolozsvári Közöny” 33-dik számában, ugyan hamar megtermé gyümölcsét.” Már erre csak azt mondjuk, hogy mi nem dicsekedtünk aval, hogy mi magyarok találtuk volna fel legjobb módját annak: miként kellessék minden nemzetiség igényeit teljesen kielégíteni, nem igényeltik magunknak ezt, mint a szász universitás tevé taval; de örökké őszinte törekvésünk volt még áldozattal is érvényre juttatni s védni román testvéreink jogos igényeit, s ha olykor a publicistika terén román tudósokkal élénk s talán heves vitába bocsátkoztunk, ez nem azt tette, hogy mi ellenségek vagyunk, s talán mi magyarok hideg kárörömmel látók a jórával nemzet veszteséit. És tudja meg a „Herm. Ztg.” hogy ha a mi érdemünk az, hogy Macellariu és Balomiri urak ez alkalommal különvéleményt adtak be, nem szégyeljük magunkat azért, mert az valóban „gutes Rath”, a mivel mi leginkább tartozunk egymásnak, románok és magyarok, a kiknek meghasonlása érdekében a „H. Ztg.” már temérék sok „Hetzartikel”-t hozott s fájdalom nem mindig siker nélkül. Egyetértés jöjön el a te napod valahára! A szász gyűlésről jövő számban bővebben.

— A „Wanderer” lengyelországi levelezője következő adomát mond el: Egy zsidó marhakereskedő Langiewitz csapata által megtámadtatott. A marhákat a táborba hajtották, a zsidó pedig Langiewitz elébe kísértetett, ki készpénz helyet egy utalványt a varsói nemzeti komitézhez címzettet, adott át neki. A zsidó összehajította a papírosát és Varsóban ment. Itt utczáról utczára járt, s bár tudott olvasni, a nemz. comité ezimeret sehol sem fedezhette fel. Későbbesve éppen hazafelé akart indulni, midőn két orosz kém körülfiglta. A zsidó a hozzáintézett barátságos kérdésekre őszintén válaszolt, mire a kémek a citadellába kísérték, a hol az utalványt elvették ugyan föle, de pénz helyett titkeket kapott csupán. Reggel szabadon bocsájták, és hogy a comité nyomára akadjanak az utalványt is visszaadták és ráparancsolták, hogy a nemzeti comité újól keresse. Midőn az titkekekkel és utalványval terhelve ismét az utczára lépett, egy ur megállította és követésére szólította fel. Egy kis házba érve az utalványt kifizette és eltűnt. Bámulva állott meg a kereskedő a ház előtt, de csakhamar egy csapat katonát vett észre, mely a házat megszállotta, minden zugát kikutatván a nélkül, hogy valamit talált volna. A kereskedő most fegyver tusával szólltaték fel a comité szállásának megmutatására. Kinjában egy hágeső mellett ajtóra mutatott. A kutatók berontottak és ott valóban egy nagy gyűlékezetet találtak, mely az ajtó megnyílására hangos jajveszékésben tört ki, mert az ottlevők nem a nemzeti comité, — hanem egy zsidó iskola növendékei voltak.

POLITIKAI HIRER.

FRANCZIAORSZÁ. Páris, mart. 18. Napoleon herczegnek a lengyel ügybe mondott beszédéből kiemeljük a következőket: A herczeg barátja Lengyelországnak, de képtelennek érzi magát arra, hogy e kérdést gyakorlati jelentőségére vonatkozólag fejtegetse. Hiányzanak a megítélésre szükséges elemek. Nem tudja, háboru vagy béke mellett nyilatkozzék-e; s szintoly kevésbé tudja, hogy Franciaország egyedül kell-e a háborút viselni, lesznek-e szövetségesei vagy nem; egyáltalában még csak azt sem tudja, minő a diplomatiai helyzete jelenleg Európában. Hogy e tárgyban, mint egyszerű senator, kifejezhesse nézetét, Metternich herczeg társzájába kellene bepinnanthatnia. Ha nem kerül szőnyegre a bizottság jelentése, ő hallgatott volna; azt hiszi, a senatus és ő maga is csak nyertek volna ez által. De a jelentés egész tartalma folytán a ministeriumhoz utasítás mellett szól, s végül mégis napi rendet indítványoz; éppen mint egy oly ítelet, a melynek indokai a felmentést igazolják s zárkövetkeztetése mégis büntetést mond ki. Azért lehetetlen a ministeriumhoz utasítás mellett okait elhallgatnia. Ohajtáná, ha a senatus nézeti összhangzanának. Nem azért, mintha nagy befolyást tulajdonítana egy senatusi határozatnak a császári politikára; mert tudja, hogy az, külügyi kérdésekre vonatkozólag, nagyon korlátolt. A kormány magatartásán nem aggódik; hanem óhajtott volna az összhangzást erkölcsi szempontból, a senatus állítására nézve az országgal szemközt.

A mi az 1815-i szerződéseket illeti, a melyekről annyiszor van szó, a herczeg úgy vélekedik, hogy azokról csak elátkozásunk végett kell beszélni, és hogy a sugalmazásokban, a melyek azokat szőnyegre hozzák, III. Napoleon uralkodása alatt, éppen nem lehet sinormértéket keresni a francia politikára. A herczeg nem akar a multra visszatérni; marad a jelenlét, a mely, fájdalom, elég anyagot szolgáltat. Idéz tehát különféle hűzőkat az 1830 utáni évekből, a melyekből élesen kiűnik Miklós czár rémuralma, különösen a katolika vallás elleni embertelen fellépése.

A mi illeti II. Sándort, a kiról oly sokat beszéltek, a legjobb mód az ő védelmezésére, éppen semmit sem szólani róla. Mindenesetre nem oly nyílt vad és zsarnok, mint atyja; azonban jó szándékai és szép igéretei dacára, az ő uralkodása alatt is épp oly szomorú dolgok történtek Lengyelországban, mint előbb. A herczeg élénk színekkel festi a katonafogdosás réjménekeit; ezek, és nem Mazzini s más forradalmárok, a kik utóljára is nem oly veszedelmesek, a melyeknek képzelik őket, vitték kitérésre a mostani felkelést; kivált ha az oroszok vad tetteihez hozzá gondolunk a varsói hivatalos újság gunyolódását is.

Most áttér a herczeg Oroszország magatartására Franciaország iránt, főleg az utóbbi időben. Rendkívül barátság-

gos és előzékeny volt Franciaországhoz; azt mivelték Párisban, a mit Pétervárott az idegenek behálózásának neveznek. Az ember sértveérhetné magát e túlságos gyűngődés által is; a krimiai háború után csokolták volna az oroszok a kezét, a mely őket megverte; a legnagyobb rokonszenvet tanúsítottak Francia- a s legmélyebb gyűlöletet Angolország iránt. Avagy talán kevesebb kárt tett az oroszoknak a francia, mint az angol hadsereg?

Következik Poroszország. Én bámulom, mond a herceg, a Rajnán teli miniszterek tökéletlenségét. A midőn szemrehányásokat tettek nekik a porosz kamarában a conventióért s annak komoly teljesítésére felhozták bizonyítékul, hogy szerencsétlen lengyeleket kiadtak Oroszországnak: a német kedélyesség egy gyűnyörűt szójátékban fejezte ki magát, a mely megérdemli, hogy egész Európa által megbélyegzezzék: „Mi nem adjuk ki a lengyeleket, mondák, mi csak át küldjük a lengyel batáron.” Egyébiránt a herceg azt gyanítja, hogy a conventio alatt valami jelentékeny dolog rejlik, habár nem tudja, hogy mi. Ha a conventio nem valamely minősíthetetlen vigyázatlanság cselekvénye, ugy valószínűleg a volt a czél benne, hogy az oroszoknak lehetőségessé váljék saját parasztjaik ellen használni katonáikat, míg a poroszok az elnyomott lengyeleket tartják féken.

A mi Ausztriát illeti, a herceg annál könnyebben nyilatkozik felőle, mivel senki sem fogja őt az osztrák politika valami nagy pártolójának tartani. Ez a politika őt bámulásra ragadja, de csak bizonyos fokig elégíti ki. Többet nem mondhat róla, mivel nem tud többet, mint bárki más.

Végül Anglia, azt mondják, önző; az igaz, de csak a cselekvést illetőleg. Ez egy kereskedőből és gyárosokból álló ország, a kiknél az önérték minden felett áll. Vannak hibái, de vannak előnyei is.

De mit kell hát tenni Franciaországnak? Bizonyára nem kell cselekvésének indokait az 1815-i szerződésekből meríteni. Francia uralkodók irataiból mutatja ki a herceg Franciaország követendő magatartását. Különböző helyeket idéz a szent ilonai emlékiratból s III. Napoleon összegyűjtött munkáiból s különös hangsúllyal emeli ki azt a levelet, a melyet 1831-ben Lengyelország ideiglenes kormányának két tagja az akkori herceg Napoleon Lajoshoz intézett.

Minden nehézség dacára Franciaországnak tenni kell valamit; habár a herceg még nem tudja megmondani, mit. Ne mondja senki, hogy lehetetlen, mert sokkal lehetetlenebb semmit sem tenni, kivált a jelen helyzetben. Éppen a gyengeség és habozó tértelenség buktatta meg a restaurációt s a júliusi monarchiát. Az 1848-i torlaszok minden utcakövére fel vannak írva Olasz- és Lengyelország nevei. A herceg meg van győződve, hogy a mostani kormány sokat fog tenni; s azért nem szeretné, hogy a közvélemény a senatus napi rendjéből azt következtesse, hogy a kormány egy oly politikát követ, a mely végre még a restaurációt is alább áll. A mostani lengyel mozgalom sokkal őszhangzóbb, sokkal mélyebbre ható, mint az 1831-i. Hogy a mozgalom iránti egyérzelműség mennyire áthatott minden réteget, bizonyítékul hozza fel szülő felől Felinski lemondását. A mint a herceg bizonyosan tudja, Wielopolski marquis előbb visszaküldötte a lemondást, s midőn a főpap szilárdan állott szárdéka mellett, a nagyherceg elébe hívták s ott sem vehették rá, hogy ki ne lépjen az államtanácsból.

Nagy súlyt fektet Napoleon herceg Franciaország közvéleményére is, a mely Lengyelország gyámolítását sürgeti. Ugyanaz a hatalom ez, a mely Napoleon Lajost elnökké s aztán francziák császárává tette. Ez a közvélemény a napi rendet a lengyelügyre nézve kedvezőten értelemben fogja magyarázni. A napi rend nagy szerencsétlenség lesz, mert a lengyel kérdés valamennyi meg nem lesz oldva, mindig kísértet gyanánt fog Franciaország előtt állani, most úgy, mint őt, tíz év múlva vagy később.

Avagy helyese-e, azt tanácsolni a kormánynak, hogy mindig csak várjon és halogasson. A császár korának és lelki tehetségeinek legjobb erejében van; tekintélye a külföldön nagy. A kül- és belső e pillanatban kell tehát a kormánynak kezébe venni a lengyel ügyet és tenni valamit. Egy senator: Azt bizzuk a császárra.

Napoleon herceg: Tökéletes igaz; de éppen azért kell a kérvényt a ministeriumhoz utasítani, hogy bizalmunk tanujelét és tanácsot adjunk a császárnak, a mi a napi rend következtében igen rosszul fogja magyaráztatni.

Banigay d' Hilliers: Ha tanácsot is adnak neki, nem követi.

Napoleon herceg azt hiszi, hogy a császár bizonyára nem fogná követni a rossz tanácsot s átmeny a föllenne-

tésre, „hogy mindez háborúra vezet.” A herceg azt feleli rá: „nem vezet háborúra, de békére sem.”

Több senator: De hát mire?

Napoleon herceg e sok közbeszólás által sem engedi magát a sodrából kivételni. Nem tudom, ugymond, nem akarom tudni, s nem kell tudnom, hogy mi lesz ebből. Mit is tudhatna ő igénytelen szenatori körében? Miképen adhatna tanácsot? Avagy tudja-e ő, hányadán van Európa diplomáciai és politikai helyzete? Avagy jobban tudja talán a többi senator urak? Nem!

Egy senator: Éppen azért ne adjunk semmi tanácsot.

Egy rendkívül lelkesült felhívás után a lengyelekhez, a senatusban ülő tábornokokhoz és tisztékhez, a kath. főpapokhoz és buzgó katolikusokhoz, a kikről lehetetlennek hiszi, hogy a napi rend mellett szavazhassanak, — a herceg következő szavakkal végezte beszédét: Óhajtom, hogy a lengyel felkelés tartós legyen, hogy bátoritassék, mivel igazságos; hogy a császár, segítve a közvélemény által — és úgy leend — tegye meg e nagy ügyért, a mit Franciaország érdekében hisz tehetni; hogy a senatus ne adjon neki oly tanácsot, a mely balmagarázatra adhatna okot. Akkor jöni fog, a minek jöni kell, s kezét szívére téve mindenki teljesítendő kötelességét; nekem pedig teljes bizalommal lesz egy oly ügyben, a melyet a császár vett kezébe.

NÉMETORSZÁG. Berlin, mart. 18. III. Friedrich Vilmos szobrának alapkövetéltét ünnepély egészen katonai színezettel birt, a mit előre lehetett látni a félrevonulásból. A Tribune-ökön álló nézőkön kívül semmi polgári elem nem vett részt az ünnepélyben, a boltok mind nyitva voltak, a diszkrétnek itt-ott hivatalnokok házain voltak csak láthatók; de a koronaherceg palotája rendkívül gazdagon volt ékesítve óriási zászlókkal s lombékiutnyakkal, ugy szintén a Bliccher és Scharnhorst-szobrok is. Az egész a kiszabott rendben történt meg, s midőn az egész menet elvonult, megzendült a városmor a zenekar: Nun danket alle Gott! — s az alapkövetéltét szertartása végrehajtatott.

OROSZ- és LENGYELORSZÁG. A Langiewitz futásáról s hadsergének megsemmisüléséről közlött távirati hírek még nem mondhatók valószínűnek.

A „N. N.” egy magán táviratgyűjtő idéz, a mely Krakóból f. hó 21-ről ezt írja: „Ma egy alakit, a kiról azt hitték, hogy Langiewitz, a Visztulán innen letartottak és Tarnoból Lembergbe kísérték.”

Egy más távirat szerint Langiewitz jelentette magát Tarnoban a cs. kir. kerületi főnöknek, s kérte, hogy engedjék meg neki a császári államokan átutaznia. Ezt megtagadták, de azt megengedték neki, hogy a felsőbb batóság által kijelölendő valamely helyen osztrák területen tartózkodhassék. Langiewitz erre visszatért a lengyelhatáron át.

A „Czas” 21-i számában állhatatosan értesíti, hogy az oroszok 17-kén Cagocnál és 18-dikán Grachowiskánál keményen megverettek s Pincow felé húzódtak vissza. A felkelők ez alkalommal sok foglyot ejtek, közöttük néhány tisztet is, és sok fegyver esett zsákmányokul. 19-kén éjjel Welceben a felkelők hadi tanácsot tartottak s meghatározták, hogy miután rendes háborúba nem lehet becsatlakozniok, az egész hadtest négy részre osztassék, s mindenik osztály más-más irányba induljon.

Krakóból távirják 21-ről, hogy a felkelők azon napra virradó éjjel, mintegy 2000-en Igolomijában, mások Tropiszowban állottak közel az osztrák batárszélhez. Lezayskból az a tudósítás érkezett, hogy Poloknál 1000 felkelő csatázik az oroszokkal s egy részük visszanyomottat az erdőbe.

A fenebbi közlemények annyit mindenesetre sejtetnek, hogy ha szinte valószínű is a Langiewitz esete, azzal még teljességgel nem lehet a lengyel felkelést egészen elnyomottak mondani.

A „Dritto” a moszkvai forradalmi bizottságnak egy kiáltványát közli, a mely e szavakkal kezdődik: „Orosz nép! Két hónapja már, hogy a lengyel felkelés, a melyet az orosz kormány ballatlan kegyetlenségei idéztek elő, seregünket türelmetlen helyzetbe sodorta. Annak vagy esküjét kell megszegni s a lengyelekkel egyesülni, vagy folytatni a hőbér átkos munkáját s a vérengzés bevégezése után örök gyalázzal borítani az orosz nevet minden becsületlen ember zemei előtt, bentük mint nyomorult szolgai bakókat tüntetvén fel, kik vakon teljesíték egy németnek vagy is czárunknak durva szeszélyeit. Mindezt tudjátok, testvérek! azt azonban nem mindnyájan tudjátok, mily szegény és veszedelmes fogja élni az orosz nemzetet azon kormány esztelen macskakodása miatt, a mely az igazság és Oroszország javának ellenére, mindaddig fentartja Lengyelország iránti

hasztalan és erőszakos követeléseit, a mely pedig sem ma, sem holnap, sem soha orosz nem lesz.” A felhívásnak vég-szavai ezek: „Nyilvánítjuk, hogy mi nem akarunk európai háborút, midőn a kormánytól megtagadjuk segélyünket a lengyel felkelés elnyomására. Midőn ezen kérdést szívünk és lelkiismeretünk szavai szerint bevégeztük, akkor egyesülhetünk az „egész orosz föld nemzeti gyűlékezete”-vé, hogy így közreműködhesünk a mi főprogramunk valóításán, mely nem más mint: Zemiál Wolia.” (Föld és szabadság.)

GÖRÖGORSZÁG. Athén, mart. 14. A salamiszi kolostor apátja, Hatschepetros tábornok, sógorával együtt, Plaputos előbbi követ, Panusi követ s többen elfogattak. Az Angirában számítottak tiszték a nemzetgyűléshez intézett feliratokban vagy azonnal elítéltetésüket vagy szabadon bocsátatásukat kívánják. Raconiet- és Messeniában a csend helyreállított, ellenben az élet- és vagyon ellen elkövetett gonoszítottak szaporodnak. Az előbbi csendőrpáncsnok Nicolaidis ezredes athénei térpáncsnokká s Artemis Michon csendőrpáncsnokká nevezetett. A kormány elhatározta, hogy minden katonának kívánságára határozatlan tartam szabadságot adand. A török batártartományokból kedvezőtlen tudósítások érkeznek a szaporodó rablásokról. Elliot lord kinyilatkoztatá, hogy a nyugati hatalmasságok legközelebb a trónjelölt iránt kiigyezkedének. Athénből Pyrausha ment utasok a rablók által kifosztattak.

Ujabbak. Krakó, mart. 22. Langiewitz (a kinek ugyanazonsága most már kétségenkívüli) és nő hadsegéde Pustowojtow, ma éjjel idehozattak s a várba szállítottak. Tegnap estig mintegy 100 felkelő 100 lóval hozott ide. Hitelt érdemlő hírek szerint, a felkelő seregben a meghasonlást Mieroslawski okozta.

— Lemberg, mart. 21. A felkelők fő hadsergo feletti parancsnokságot New iadomski ezredes vette át.

— Krakó, mart. 23. Ma éjjel és kora reggel ismét több szakasz átvett felkelő érkezett ide.

— Lemberg, mart. 22. Czechowskinak Lipiny-nél, Krzeszow és Tarnograd közt csatája volt az oroszokkal. Az eredmény még nincs tudva.

— Krakó, mart. 22. A Galicziába szorított felkelők száma legalább is 1300. Az itt levő felkelők hibáztatták Langiewitzet, hogy őket 19-kén elhagyta. (Egy más távirat szerint ugyanis Langiewitz 19-én hadi tanácsot tartván, ott kijelentette, hogy politikai és katonai okok követelik, hogy ő határozatlan időre elhagyja a táborot).

— Przemysl, mart. 21. A przemyskei kerület batárszélén tul csaták folynak. Felkelőket láthatni a határszélén.

— Páris, mart. 22. A császár Billaulthoz intézett levelében méltánylást fejezi ki a miniszternek a lengyelügyben mondott beszédeért. Örvendek, írja a császár, hogy politikámnak oly hü és ékesszóló tolmácsa találkozott. Ön őszhangzása hozza egy Franciaországra nézve becses ügy iránti rokonszenvünk kifejezését, az idegen uralkodók és kormányok iránt tartozó tekintetekkel. Ön szavai minden pontban egyeztek gondolatimmal. Érzeteimnek minden más magyarázatát viszusutasítom.

— Sz. Pétervár, mart. 23. Egy császári ukáz, Wilna, Kowno, Grodno és Minsk kormányzóságokban, s a Witebski kormányzóság négy kerületében, a földes urak és parasztok közt minden kötelmi viszonyt megszüntet. Majus 1-én kezdve a parasztok tartozásait a kormánynak és nem földes uraiknak fizetik, a kiket a kormány kártalanít.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről

Martius 24-kén: Nemzeti kölcsön 81.5. 5%. Metalliques 75.50. Bank-részvény 797.—. Hitel-részvény 212.—. Váltó Londonra 112.80. Ezüst 112.—. Arany 5.39.

Martius 21-kén: Urbéri kárpótlási kötvény: Magyar országai 74.25. Erdélyi 72.—.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DANIEL.

H I R D E T É S E K.

(63) Kolozsvár sz. kir. városban, a hidutezában lévő 317 számú emeletes ház örökáron eladó; bővebb fétvilágosítást nyerhetni ügyvéd Groisz Nándornál Kolozsvárt.

(64) **Óvás és figyelmeztetés.**

Alóli, mint néhai férje Galaczi id. Buda Miklós özvegye, mint ettől született gyermekei Buda József Vilmos Arthur és Lajos Viktor Gusztáv Géjza természetes gyám-anya, tudtul adja mindenkinek, óvakodik és figyelmeztet kiket illet, hogy néhai férjét testvére Buda Venczel balála után illet ruiji, macsói, szentgyörgy-vályai, koczfalvi, ohabai, pogyeli és pestesi részjóságok után őt mint gyermekei természetes gyámnyját illető részjóságok, és az ezen részjóságokhoz tartozott, s felszabadult urbériségeket utalványozott, s Makrai Klára előbb Buda Venczelné, most Vályai Buda Miklósné által kezéhez vett kárpótlási tőkéket, valamint kárpótlás végett a földtehermentesítő alap igazgatóságához bejelentett urbéri végleges és dzma kárpótlási illetőséget senki is meg ne vásárolja, azoknak megvásárlása és elidegenítése érdekében irt Makrai Klárával, ugy ennek bármennyi biztósával senki is ne egyezkedjék; mert az illető törvénysszéknel ez érdekében a kellő lépések már megtétetve lévén, a netalán vásárlók a kedvetlen következmény áldozatai lehetnek, és ismét óvakodva figyelmeztetek mindenkit.

Kolozsvárt, martzius 21. 1863.

özv. Buda Miklósné, Hegyesy Zsuzsánna.

Nyomatott az ev. ref. főteáda határol. (Bel-farkasutczag 74 sz.)

STEIN JÁNOS

könyvkereskedésében Kolozsvárt, kapható:

K O R A N Y

zsebkönyv.

A ref. iskolai ifjuság dolgozataiból szerkeszték és kiadták b. Bánffi Dezső és Réthi Lajos.

I-ső kötet Kolozsvárt, 1861. Ára 1 frt 30 kr.

Ingyen tanító francia nyelv-Oláh Judith. Történeti regény egy kötetben. Irtá Dózsa Dániel. Ára 1 ft. 20 kr.

Józsika Miklós, a két mostoha. Történelmi regény, 2 kötet. Ára 2 frt.

Első Napoleon császár élete, a leg-hitelesebb kútfők után, 3. kiadás. Ára 2 frt.